

Daug gerų žodžių – šiaudinei skrybėlei

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje veikia tautodailininko Jono Vareikos šiaudinių skrybėlių bei kepuraičių ir skutinėčių velykinių margučių paroda. Saulei vis aukščiau kopiant dangumi, tautodailininkas primena, kad nuo skaisčių jos spindulių galvą geriausiai saugo šiaudinė skrybėlė.

Jurgita JUŠKEVIČIENĖ
jurgita@skrastas.lt

Jono Vareikos paroda bibliotekoje atidaryta balandžio 8 dieną. Vos įžengus į III aukšto galeriją pasitiko kaimiška muzika, dainos, linksmi sukosi Šiaulių kultūros centro liaudiškų šokių ansamblio „Kalatinis“ poros. Šiam kolektyvui priklauso ir pats J. Vareika.

Parodos autorius sako norėjęs mintimis visus nukelti į tuos laikus, kai kaimuose būdavo rengiamos gegužinės su liaudiška muzika, dainomis ir šokiais.

Pristatydamas parodą tautodailininkas trumpai papasakojo, kaip gamina šiaudines skrybėles ir kuo jos buvo ir tebėra svarbios kaimo lietuviui.

Šiaudines skrybėles gaminti Jonas Vareika išmoko dar vaikystėje. Iš Biržų rajono Vabalninko kilęs tautodailininkas pasakoja, kad šiaudines skrybėles ir kepu-

Jonas Vareika sako, kad šiaudinė skrybėlė be pagrindo nuvertinama kaip tautinio kostiumo dalis.

rėles pynė ir jo senelis, ir mama su tėčiu.

„Turiu sodą, iš rudens pasisėju rugių. Liepos pabaigoje, per šventą Oną, nupjaunu, iššivalau šiaudus. Ilgais rudens ir žiemos vakarais pinu juosteles, paskui

iš jų susiuvu norimos formos ir dydžio skrybėles ar kepurėles su snapeliu. Vakaris prie televizoriaus mano rankos visad užimtos. Labai daug per karantiną padariau, nes nebuvo kur išeiti“, – pasakoja J. Vareika.

Kiek per gyvenimą yra nupynęs skrybėlių – neskaiciuoja. Parduos yra vos keletą, visas kitas – išdovanojęs. J. Vareikos skrybėlės yra iškeliavosios ir už Atlanto, pasklidusios po Europos šalis.

„Daug kas važiuodami pas

draugus ar gimines į užsienį šiaudinę skrybėlę veža kaip suvenyrą“, – sako tautodailininkas.

J. Vareika apgailestauja, kad folkloro kolektyvai primiršo šiaudines skrybėles, dažnai jas laiko menkavertėmis. Daugelis ansamblistų vyrų puošiasi veltinėmis vilnos skrybėlėmis, tačiau, pasak J. Vareikos, jos tinkamos tik šaltuoju metų laiku, vasarą veltinių skrybėlių senovės žmonės nedėvėdavo – tik šiaudines. Jos apsaugo nuo saulės, su jomis neprakaituoja galva. Švenčių progomis vyrai savo šiaudines skrybėles papuošdavo juostomis, gražiomis paukščių plunksnomis.

Žiemą vyrai galvas dengdavo siūtomis kepurėmis iš storos medžiagos ar kailio, ir tik 18 amžiaus pabaigoje–19 amžiaus pradžioje iš Vakarų atėjo veltinių skrybėlių moda. Iš pradžių jos buvo gana brangios, todėl tik retas kuris kaimo žmogus galėjo tokią įsigyti.

„Nuo senų laikų su šiaudinėmis skrybėlėmis šokamas liaudies šokis „Kepurinė“. Labai smagu, kad „Lietuvos“ ansamblis (ir choras, ir šokėjai) parodė gerą pavyzdį ir Lietuvos 100-mečio koncerte pasirodė su šiaudinėmis skrybėlėmis. Juk būtent šiaudinėmis skrybėlėmis vasarą galvas dengdavo senovės lietuviai vyrai, o moterys – skarelėmis, vainikais, karūnėlėmis“, – pasakoja tautodailininkas.

Greta šiaudinių skrybėlių puiquojasi ir Jono Vareikos skutinėti velykiniai margučiai.

„Skutinėti išmoku iš mamos ir tėtės. Kiaušinius dažydavo svogūnų lukštais, o paskui aštriu peiliuku skutinėdavo. Man iš pradžių nesisekė, bet užsispyriau išmokti. Svarbiausia reikia gero peiliuko. Raštai – iš galvos. Kartais naudoju pirkinius dažus, bet labiausiai patinka dažyti svogūnų lukštais. Į dažus įpilu šiek tiek acto, palaikau virtus kiaušinius dažuose, kol įgauna norimą spalvą. Kuo tamsiau nusidažo kiaušinis, tuo ryškesnis išskutinėtas raštas išsena“, – sako J. Vareika.

Parodoje eksponuojami šviežiai skutinėti margučiai, vienas kitas – iš pernai metų. Margučius tautodailininkas irgi dažniausiai išdalyja kaip velykines dovanas ar suvenyrus.

„Man malonu, kai galiu pradiuginti žmogų“, – sako tautodailininkas.

Jono Vareikos parodą Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos III aukšto galerijoje galima aplankyti iki balandžio 28 dienos.

Tautodailininko Jono Vareikos pintos šiaudinės skrybėlės ir kepuraitės.

Improvizuotoje gegužinėje sukosi šokėjų poros. Vyrai pasipuošę Jono Vareikos pintomis šiaudinėmis skrybėlėmis.

Vaikystėje Jonui Vareikai prireikė nemažai užsispyrimo, kol išmoko skutinėti margučius, o dabar netgi parodas rengia.

Jonas Vareika ne tik gamina šiaudines skrybėles, skutinėja margučius, bet ir dalyvauja Šiaulių kultūros centro liaudiškų šokių ansamblio „Kalatinis“ veikloje.